

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาถึงความต้องการการนิเทศการสอนของครูศิลปศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา บริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ซึ่งจะต้องศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ซึ่งได้รวบรวมไว้ตามลำดับดังนี้

1. ด้านการนิเทศการศึกษา

- ความหมายของการนิเทศการศึกษา
- ความหมายของการนิเทศการสอน
- ความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา
- หลักการนิเทศการศึกษา
- ประเภทของการนิเทศการศึกษา
- เทคนิคหรือวิธีการนิเทศการศึกษา
- กิจกรรมการนิเทศการศึกษา
- คุณลักษณะและคุณสมบัติของผู้นิเทศการศึกษา

2. ด้านศิลปศึกษา

- ความหมายของศิลปศึกษา
- กิจกรรมการนิเทศการสอนศิลปศึกษา

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้ง ในและต่างประเทศ

1. การนิเทศการศึกษา

ความหมายของการนิเทศการศึกษา

“การนิเทศการศึกษา” มีผู้ให้ความหมายไว้ต่าง ๆ กันตามความเชื่อและแนวคิดที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาซึ่ง ฮารี มีนเครี (2523 : 1) ได้กล่าวถึงความหมายของการนิเทศการศึกษาที่ไม่มีข้อจำกัดแน่นอนตายตัว ขึ้นอยู่กับวิวัฒนาการของการศึกษา จุดมุ่งหมายและแนวทางของการจัดการศึกษาในแต่ละยุคแต่ละสมัย

แต่อย่างไรก็ตามได้มีผู้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ต่าง ๆ กันดังนี้

อดัมส์ และ ดิคกี (Adams and Dickey 1953 : 3) กล่าวว่าการนิเทศการศึกษาเป็นบริการเกี่ยวกับการสอน และปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น การนิเทศการศึกษาคือการสร้างสรรค์และการให้อิสระแก่ครูในการปฏิบัติงาน โดยมีการวางแผน โปรแกรมไว้อย่างดีในการปรับปรุงการสอน

บริก และ จัสท์แมน (Briggs and Justman 1954 : 4) กล่าวว่าการนิเทศการศึกษาคือ การประสานงานของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เพื่อกระตุ้นให้กำลังใจและชี้แนวทางให้ครูมีความเจริญงอกงามในอาชีพ

เบอร์ตัน และ บรัคเนอร์ (Burton and Brueckner 1965 : 11) กล่าวว่าการนิเทศการศึกษาคือ กลวิธีของผู้เชี่ยวชาญในการให้บริการเกี่ยวกับการปรับปรุงการสอน โดยขอความร่วมมือจากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาหลายฝ่ายเพื่อก่อให้เกิดความงอกงามและพัฒนาการแก่ตัวเด็ก

สเปียร์ (Spears 1967 : 16) กล่าวว่าการนิเทศการศึกษาคือ กระบวนการที่จะทำให้เกิดการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนของครู โดยการทำงานร่วมกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ และกระตุ้นความเจริญก้าวหน้าของครู โดยมุ่งหวังช่วยเหลือครูเพื่อให้ได้ช่วยตนเอง

อาย. เน็ทเซอร์ และ เครย์ (Eye, Netzer and Krey 1971 : 30) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาคือ รูปแบบหนึ่งของการบริหารโรงเรียน ซึ่งมุ่งเน้นที่สัมฤทธิ์ผลของการเรียนการสอนให้เป็นไปตามความคาดหวังของระบบการศึกษา

กู๊ด (Good 1973 : 374) กล่าวว่าการนิเทศการศึกษาคือ ความพยายามทุกชนิดของเจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษาที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่นิเทศการศึกษา ในการแนะนำครูหรือบุคลากรอื่นที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการศึกษา ให้รู้จักการปรับปรุงการสอน ซึ่งจะช่วยให้เกิดความเจริญงอกงามทางวิชาชีพ การศึกษาช่วยในการพัฒนาครู ช่วยในการเลือกและปรับปรุงวัตถุประสงค์ของการศึกษา เนื้อหาการสอน วิชาการสอน ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ และการประเมินผลการสอน

ไวลส์ (Wiles 1975 : 6) กล่าวว่าการนิเทศการศึกษาคือ การแนะนำซึ่งกันและกัน การวางแผนร่วมกัน ปรึกษาหารือกัน เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

แฮร์ริส (Harris 1985 : 19) กล่าวว่าการนิเทศการศึกษาคือ สิ่งที่บุคลากรในโรงเรียนกระทำกับบุคคล และสิ่งของเพื่อจุดมุ่งหมายในการคงไว้ หรือเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานของโรงเรียนให้เป็นไปในแนวทางที่จะส่งเสริมให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน

สาย ภาณุรัตน์ (2511 : 11) กล่าวว่าการนิเทศการศึกษาคือ ความพยายามอย่างหนึ่งหรือหลาย ๆ อย่างที่จะช่วยส่งเสริมให้การศึกษาที่มีคุณภาพทั้งด้านการเรียนการสอน

พนัส หันนาคินทร์ (2513 : 148) กล่าวว่าการนิเทศการศึกษานั้นมีจุดมุ่งหมายสำคัญอยู่ที่การปรับปรุงส่งเสริมการเรียนการสอนให้ดีขึ้น การนิเทศการศึกษาไม่ใช่การบังคับคอยจับผิด แต่เป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จึงต้องตั้งอยู่บนรากฐานแห่งมนุษยสัมพันธ์อันดี

วิจิตร วรุฒบางกูร และคณะ (2519 : 1) กล่าวว่าการนิเทศการศึกษาคือการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา หัวใจของความสำเร็จในการปรับปรุงคุณภาพของการศึกษาอยู่ที่คุณภาพของการสอน และวิธีสอน ซึ่งจะต้องปรับปรุงโดยใช้กระบวนการ วิธีการ และเทคนิคเฉพาะอย่าง

ภิญโญ สาธร (2523 : 45-54) กล่าวว่าการนิเทศการศึกษามีความหมายถึง ความพยายามทุกชนิดของศึกษานิเทศก์ หรือของผู้บริหารในการให้คำแนะนำปรึกษาแก่ครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ทางการศึกษาให้สามารถทำงานในหน้าที่ได้ดีขึ้น และบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

นพพงษ์ บุญจิตราตุลย์ (2524 : 218) กล่าวว่าการนิเทศการศึกษาคือ ความพยายามในทุกวิถีทางของผู้เชี่ยวชาญที่จะช่วยพัฒนาผู้ที่ทำหน้าที่ให้การศึกษาด้านปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ และให้ผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายที่กำหนดเกิดขึ้นกับผู้เรียน

สงัด อุทรานันท์ (2529 : 270) กล่าวว่าการนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการการทำงานร่วมกับครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อช่วยเหลือ และแนะนำให้บุคลากรเหล่านั้นทำงานได้

อย่างมีประสิทธิภาพ

จากแนวคิดของนักการศึกษาทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่ได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาดังที่กล่าวมานี้พอสรุปได้ดังนี้ การนิเทศการศึกษาคือ กระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกฝ่ายร่วมมือกัน ช่วยเหลือ แนะนำ และส่งเสริมเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และบรรลุตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา

ความหมายของการนิเทศการสอน

สำหรับการนิเทศการสอน (Instructional Supervision) นั้น ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายประการ เช่น

สันต์ ธรรมบำรุง (2525 : 6) กล่าวว่า การนิเทศการสอนคือ ความพยายามใด ๆ ที่จะช่วยเหลือ ปรับปรุง แก้ไขสภาพการเรียนการสอนของนักเรียนให้ดีขึ้น โดยวิธีจัดหาเครื่องอำนวยความสะดวก (Facility of Teaching) ให้แก่ครู เพื่อให้ครูปฏิบัติภารกิจการสอนได้ผลสำเร็จตามความมุ่งหมายยิ่งขึ้น

สมาคมศึกษานิเทศก์แห่งประเทศไทย (2525 : 60) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การนิเทศการสอนคือ การนิเทศแบบตรง (Direct Supervision) ที่ผู้ทำการนิเทศไปปฏิบัติสัมพันธ์กับครูหรือผู้สอน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้คุณภาพการสอนดีขึ้น การนิเทศแบบตรงนี้เป็น การนิเทศที่ศึกษานิเทศก์ทำกับครูเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มก็ได้

อาย, เน็ทเซอร์ และเครย์ (Eye, Netzer and Krey 1971 : 30) กล่าวว่า การนิเทศการสอนเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารโรงเรียน ซึ่งเน้นถึงผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนที่เหมาะสม ซึ่งเป็นความคาดหวังของระบบโรงเรียน

กลิคแมน (Glickman 1981 : 6) กล่าวว่า การนิเทศการสอนเป็นส่วนย่อย (subset) ของการนิเทศการศึกษา เป็นกระบวนการสำหรับการปรับปรุงงานในชั้นเรียนและกิจกรรมที่ดำเนินในโรงเรียนที่เกี่ยวกับครูผู้สอนโดยตรง

จากทัศนะเกี่ยวกับความหมายของการนิเทศการศึกษาดังกล่าว พอสรุปได้ว่าการนิเทศการสอนเป็นส่วนหนึ่งของการนิเทศการศึกษา ในสมัยก่อนการนิเทศการศึกษาและการนิเทศการสอนมีความหมายคล้ายคลึงกันคือ การปรับปรุงการสอนหรือวิธีการสอนของครูเท่านั้น แต่ภายหลังการ

นิเทศการศึกษารวมไปถึงการให้ขวัญและกำลังใจแก่ครู การพัฒนาหลักสูตร การเลือกและการปรับปรุงวัตถุประสงค์ของการศึกษา ตลอดจนการบริการต่าง ๆ ที่จะทำให้ครูทำงานในหน้าที่ของตนได้ดีขึ้น ขณะที่การนิเทศการสอนเน้นที่การช่วยเหลือ แนะนำ ชี้แจง บริการและปรับปรุงในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน การนิเทศการสอนจึงเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคือ มุ่งในด้านปรับปรุงการเรียนการสอนโดยตรง มิได้หมายถึงปรับปรุงการศึกษาทั้งระบบซึ่งเป็นงานวิชาการ ผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศการสอนจึงมีภารกิจและหน้าที่น้อยกว่าผู้นิเทศการศึกษา (สันต์ ธรรมบำรุง 2526 : 10)

ความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา

จากความหมายของการนิเทศการศึกษา จะเห็นได้ว่าการนิเทศการศึกษามุ่งเพื่อพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพในด้านการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุดกับผู้รับการศึกษา คือ นักเรียน และบุคคลที่เป็นผู้กำหนดอันสำคัญต่อประสิทธิภาพของนักเรียนก็คือ ครู ดังนั้นครูจึงควรได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถในด้านการจัดการเรียนการสอนและความรู้ทางด้านวิชาการ ซึ่งจะช่วยให้ครูเกิดการพัฒนาดังกล่าวอันจะส่งผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพคือ การนิเทศการศึกษาซึ่ง กู๊ด (Good 1973 : 574) มีความเห็นว่า การนิเทศการศึกษามีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยให้เกิดความเจริญของงานทางวิชาชีพ ช่วยพัฒนาความสามารถของครู ช่วยในการเลือกและปรับปรุงวัตถุประสงค์ของการศึกษา ช่วยเหลือในการจัดสรรอุปกรณ์การศึกษา และช่วยเหลือในการปรับปรุงวิธีการสอน

ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา พ.ศ. 2519 (กรมสามัญศึกษา 2519 : 3-4) ได้ระบุความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

1. เพื่อให้ครูดำเนินการสอนตามหลักสูตร และให้ได้ผลตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร
2. เพื่อให้ครูได้ตระหนักถึงปัญหาการเรียนการสอนและการจัดการศึกษา ทั้งสามารถแก้ปัญหาเหล่านั้นได้ เพื่อให้เกิดผลดีต่อการศึกษาของนักเรียน
3. เพื่อพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็น

4. เพื่อรักษา พัฒนา ส่งเสริม ควบคุมคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในทุกระดับ

5. เพื่อให้ความช่วยเหลือและประสานงานทางวิชาการแก่กรมเจ้าสังกัด กระทรวง และสถานศึกษา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนงานองค์การระหว่างประเทศ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2528 : 16-19) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมให้ครูมีความรู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาอยู่ตลอดเวลา

2. เพื่อพัฒนาวิชาชีพต่อเนื่องสำหรับผู้ประกอบอาชีพครู

3. เพื่อรักษามาตรฐานการศึกษา

4. เพื่อครอบคลุมการปฏิบัติงาน ในลักษณะต่อไปนี้

4.1 การนิเทศเพื่อป้องกัน (Preventive Supervision) หมายถึงระวังไม่ให้เกิดความผิดพลาด หรือบกพร่องในการปฏิบัติงาน

4.2 การนิเทศเพื่อแก้ปัญหา (Corrective Supervision) หมายถึงการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนให้สูงขึ้น โดยใช้การนิเทศการศึกษา แก้ไขข้อบกพร่องและความผิดพลาดต่าง ๆ ของการเรียนการสอน

4.3 การนิเทศเพื่อก่อให้เกิดกำลังใจ (Constructive Supervision) การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้ครูได้ใช้ความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ และเป็นไปด้วยความสมัครใจ

4.4 การนิเทศเพื่อส่งเสริมให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creative Supervision) การนิเทศการศึกษาเป็นการส่งเสริมให้มีการริเริ่มค้นคว้าทดลองกระทำสิ่งใหม่ ซึ่งจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

นพพงษ์ บุญจิตราตุลย์ (2524 : 240-241) ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าการนิเทศศึกษามีจุดมุ่งหมายในการช่วยเหลือและปรับปรุงครูเป็นประการสำคัญ โดยกล่าวสรุปเป็นอักษรย่อดังนี้คือ OSMAE ซึ่งย่อมาจาก

O. - Objective เป็นการช่วยเหลือครูในการเลือกและปรับปรุงวัตถุประสงค์ของการสอน

S. - Subject Matters เป็นการช่วยเหลือครูในการเลือกและปรับปรุงเนื้อหา
การสอน

M. - Methods เป็นการช่วยเหลือครูในการเลือกและปรับปรุงวิธีการสอน

M. - Materials เป็นการช่วยเหลือครูให้รู้จักเลือกและปรับปรุงการใช้วัสดุและ
อุปกรณ์การสอน

A. - Activities เป็นการช่วยเหลือครูให้รู้จักและปรับปรุงการใช้กิจกรรมเสริม
หลักสูตรในการสอน

E. - Evaluation เป็นการช่วยเหลือครูให้รู้จักและปรับปรุงวิธีการประเมินผลการ
เรียนการสอน

สังัด อุทรานันท์ (2529 : 7-8) ได้กล่าวว่าการนิเทศการศึกษามีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ

4 ประการคือ

1. เพื่อพัฒนาคนให้คุณภาพสูงขึ้น กล่าวคือการนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการทำงาน
ร่วมกับครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้เขาเหล่านั้นได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น
2. เพื่อพัฒนางาน เนื่องจากการนิเทศการศึกษาได้มีเป้าหมายสูงสุดอยู่ที่นักเรียนซึ่ง
เป็นผลผลิตจากการสอนของครู โดยเหตุนี้ การนิเทศที่ดีขึ้นจึงมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนางานซึ่ง ได้แก่
งานสอนให้ดีขึ้นนั่นเอง
3. เพื่อการสร้างประสานสัมพันธ์ จะเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการทำงานร่วมกันรับผิดชอบ
ร่วมกัน ผลัดเปลี่ยนกันเป็นผู้นำและผู้ตาม ซึ่งไม่ใช่เป็นการทำงานภายใต้การบังคับ และคอย
ตรวจตราและจับผิด
4. เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ เพราะขวัญและกำลังใจเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้บุคคลมี
ความตั้งใจทำงาน

จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา เพื่อให้ครูมีความรู้ในด้านหลักสูตร การจัดการเรียน
การสอน และสามารถประสานประโยชน์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา อันมีผลไปสู่นักเรียน
ให้สามารถพัฒนาได้ตามความมุ่งหมายของการศึกษา

หลักการนิเทศการศึกษา

เมื่อมีจุดมุ่งหมาย ต้องมีหลักการควบคุมไปด้วย เพื่อให้การปฏิบัติงานสามารถปฏิบัติไปในแนวที่ถูกต้องเช่นกัน มีนักการศึกษาได้เสนอหลักการไว้ดังนี้

เจน ฟรานเซท (Jane Franseth 1961 : 23-28) ได้กล่าวถึงหลักการของการนิเทศการศึกษาโดยสรุปมี 4 ประการคือ

1. การนิเทศจะให้ผลสูงสุดในการปรับปรุงการเรียนการสอนก็ต่อเมื่อการนิเทศนั้นให้ความสำคัญต่อการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล และตั้งอยู่บนจุดมุ่งหมายที่แน่นอน ซึ่งเป็นการตกลงพิจารณาร่วมกัน โดยคณะครูและศึกษานิเทศก์
2. การนิเทศจะมีความหมายสำหรับครู จะต้องให้ครูได้มีส่วนร่วมในการพิจารณาว่า จะให้ศึกษานิเทศก์ช่วยในเรื่องใดบ้าง
3. ในการนิเทศที่จะต้องสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง ยั่วยุและสร้างความเข้าใจกันดีต่อกันในการช่วยเหลือครู และต้องทำให้ครูรู้สึกว่าจะช่วยให้เขาพบวิธีที่ดีกว่าในการทำงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์
4. การนิเทศจะได้ผลควรใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ ในการแก้ปัญหาและช่วยให้ผู้ร่วมงานได้ศึกษาปัญหา ตลอดจนรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจพื้นฐานเสียก่อน

เบอร์ตัน และ บรูคเนอร์ (Burton and Brueckner 1965 : 71-72) กล่าวถึงหลักการนิเทศการศึกษาไว้ว่า

1. การนิเทศการศึกษาควรมีความถูกต้องตามหลักวิชาการ (Theoretically-Sound) คือควรจะเป็นไปตามค่านิยม ความเป็นจริง ตามกฎเกณฑ์ และควรมีวิวัฒนาการทั้งทางด้านเครื่องมือและกลวิธี โดยมีจุดมุ่งหมายและนโยบายที่แน่นอน
2. การนิเทศการศึกษาควรจะเป็นวิทยาศาสตร์ (Scientific) คือเป็นไปอย่างมีลำดับ เป็นระเบียบในกระบวนการทำงาน มีการรวบรวมและสรุปผลจากข้อมูลอย่างถูกต้อง เชื่อถือได้
3. การนิเทศการศึกษาควรเป็นประชาธิปไตย (Democretic) คือเคารพในตัวบุคคล คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เปิดโอกาสให้แสดงความร่วมมือ และใช้อำนาจให้น้อยที่สุด
4. การนิเทศการศึกษาควรจะเป็นการสร้างสรรค์ (Creative) คือแสวงหาความสามารถพิเศษของแต่ละบุคคล ส่งเสริมให้แสดงออก และพัฒนาปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงสภาพสิ่ง

แวดล้อมให้เอื้อต่อการทำงานให้มากที่สุด

มาร์ค และ สโตปส์ (Mark and Stoops 1978 : 3-4) กล่าวถึงหลักการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

1. การนิเทศการศึกษาเป็นโครงการทางการศึกษาที่ต้องอาศัยความร่วมมือกันทุก ๆ ฝ่าย
 2. ครูต้องการบริการด้านการนิเทศการศึกษา ครูใหญ่ควรเป็นผู้รับผิดชอบในการบริการด้านนี้
 3. การนิเทศการศึกษาควรปรับให้สอดคล้องกับความต้องการของบุคลากรภายในโรงเรียน
 4. การนิเทศการศึกษาช่วยชี้ให้เห็นความต้องการของบุคลากรในโรงเรียน
 5. การนิเทศการศึกษาช่วยให้จุดมุ่งหมายเด่นชัดยิ่งขึ้น
 6. การนิเทศการศึกษาช่วยสร้างสรรค์เจตคติและความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคลากรในโรงเรียนและชุมชน
 7. การนิเทศการศึกษาช่วยในการจัดและการบริหารกิจกรรมการเรียนการสอนของนักเรียน
 8. การนิเทศการศึกษาขึ้นอยู่กับครูและผู้บริหารการศึกษาทั้งในและนอกโรงเรียน
 9. การนิเทศการศึกษาควรมีงบประมาณประจำปีสนับสนุน
 10. โครงการนิเทศการศึกษาควรได้รับความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย
 11. โครงการนิเทศการศึกษาควรได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายบริหาร
 12. การนิเทศการศึกษาควรเผยแพร่ผลการวิจัยทางการศึกษาใหม่ และสนับสนุนให้มีการปฏิบัติ
13. ควรมีการประเมินผลโครงการนิเทศโดยผู้ร่วมงาน และผู้เกี่ยวข้องภายในโครงการ วิจิตร วรุตบางกูร (2520 : 22-23) ได้สรุปหลักการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้
1. ทหาทางให้ครูรู้จักช่วยและพึ่งตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถที่จะวิเคราะห์และแยกแยะปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเองได้
 2. ต้องการทราบความต้องการของครู รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อการวางแผนนิเทศที่เหมาะสม

3. เปิดโอกาสให้ครูได้ใช้ความคิดและลงมือกระทำเองให้มากที่สุด
4. สนับสนุนในด้านวัสดุอุปกรณ์ (เอกสาร ตำราต่าง ๆ)
5. ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
6. ประสานงานภายในโรงเรียน ระหว่างโรงเรียนและองค์การหรือหน่วยงานที่

เกี่ยวข้อง

ซารี มณีศรี (2523 : 13-15) ได้กล่าวถึงหลักพื้นฐานของการนิเทศ การศึกษาดังนี้

1. การนิเทศการศึกษาเป็นการกระตุ้นเตือน การประสานงาน และแนะนำให้เกิด

ความเจริญงอกงามแก่ครู โดยทั่วไป

2. การนิเทศตั้งอยู่บนรากฐานของประชาธิปไตย
3. การนิเทศเป็นกระบวนการการส่งเสริม สร้างสรรค์
4. การนิเทศกับการปรับปรุงหลักสูตรเป็นงานที่เกี่ยวข้องกัน
5. การนิเทศมุ่งเสริมบำรุงขวัญ
6. การนิเทศคือการสร้างมนุษยสัมพันธ์
7. การนิเทศมีจุดมุ่งหมายที่จะจัดช่องว่างระหว่างโรงเรียนและเอกชน โดยเฉพาะ

ในเขตชนบท

ชาญชัย อาจิมสมาจาร (2525 : 16-20) ได้รวบรวมและสรุปหลักการนิเทศการศึกษาที่ตีไว้ดังนี้คือ

1. การนิเทศการศึกษาจะต้องสัมพันธ์กับการบริหาร การบริหารก่อให้เกิดสภาพการเรียนการสอน การนิเทศการศึกษาเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ดังกล่าว แล้วประเมินผลดี - ผลเสีย จากนั้นก็หาวิธีการปรับปรุงในสิ่งดังกล่าว การบริหารและการนิเทศการศึกษาถือว่าเป็นแยกจากกัน ไม่ได้ทั้งสองสิ่งจะต้องประสานสัมพันธ์กัน

2. การนิเทศการสอนควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของปรัชญา หมายความว่า นโยบาย แผน ค่านิยม และความหมายของการนิเทศการศึกษาถูกกำหนดโดยแนวทางของปรัชญาหรือวิถีชีวิตของสังคม ซึ่งเราจะให้การศึกษากับบุคคลในสังคมนั้น

3. การนิเทศการศึกษาควรเป็นวิทยาศาสตร์ คือ กิจกรรม แผน วิธีการและเทคนิคต่าง ๆ ควรตั้งอยู่บนเจตคติ และวิธีการทางวิทยาศาสตร์

4. การนิเทศการศึกษาควรเป็นประชาธิปไตย การนิเทศการศึกษาควรเป็นเรื่องของความร่วมมือ ซึ่งทุกคนมีสิทธิ์ที่จะทำประโยชน์ให้ได้ เคารพในตัวของแต่ละบุคคล และบุคลิกภาพของนักเรียนตลอดจนครูและเจ้าหน้าที่ทางการศึกษาอื่น ๆ และยอมรับในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลของเขาทั้งหลาย ผู้นำทางการนิเทศการศึกษาต้องมีความอดทนเพื่อกลุ่มบุคคลไม่ได้อยู่ในความคาดหวัง ให้ความยุติธรรมกับคนทุกคน

5. การนิเทศการศึกษาควรส่งเสริมความเจริญก้าวหน้า หมายถึงการนิเทศการศึกษาไปถึงไปที่การส่งเสริมความเจริญของงานของนักเรียนและครู เพื่อให้เขาได้ไปปรับปรุงสังคมอีกต่อหนึ่ง การนิเทศการศึกษาควรพัฒนาวิธีการทางการเรียนการสอนเพื่อให้เหมาะสมกับบรรยากาศทางกายภาพทางสังคมและทางจิตวิทยา

6. การนิเทศการศึกษาควรเป็นการสร้างสรรค์ โดยส่งเสริมให้ทุกคนได้แสดงออกมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ซึ่งจะนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ แล้วรวบรวมความคิดและประสบการณ์นั้นเป็นหมวดหมู่

7. การนิเทศการศึกษาควรเป็นวิชาชีพ การนิเทศการศึกษาถือเป็นบริการอย่างหนึ่งเหมือนกับวิชาชีพอื่น ๆ ซึ่งจะต้องมีการประเมินผลตัวเองอยู่เสมอ นอกจากนี้ยังควรประเมินแผนวิธีการ และบุคลากรเพื่อที่จะได้มาตรฐานและความรู้พิเศษ ทักษะ ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ

จากหลักการนิเทศการศึกษาดังกล่าวมาแล้วข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า หลักการของการนิเทศการศึกษานั้นควรจะถูกต้องตามหลักวิชา มีลักษณะเป็นวิทยาศาสตร์คือ มีการทำงานเป็นขั้นตอน และสรุปจากข้อมูลที่ถูกต้อง มีความเป็นประชาธิปไตย นอกจากนี้การนิเทศการศึกษาควรเป็นการสร้างสรรค์ให้ผู้ที่มีความสามารถได้ทำงานอย่างเต็มที่ ทำงานเป็นหมู่คณะ โดยมีแผนงานและจุดมุ่งหมายที่แน่นอน รวมทั้งเกี่ยวข้องกับผู้ร่วมงานโดยตรง ทั้งนี้เพื่อช่วยให้ผู้รับการนิเทศมีความเชื่อมั่น และพึ่งตนเองได้ต่อไป

ประเภทของการนิเทศการศึกษา

บรรเทา กิตติศักดิ์ (2524 : 277-278) ได้แบ่งประเภทของการนิเทศการศึกษาออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. การนิเทศจากภายใน เป็นการนิเทศจากบุคลากรในโรงเรียน ทำหน้าที่นิเทศการสอนกันเอง ได้แก่ ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ ครูหัวหน้าหมวดวิชา ทำหน้าที่นิเทศครูในโรงเรียน นอกจากนั้นอาจเกิดจากการที่ศึกษานิเทศก์ได้ให้การนิเทศแล้ว แทนที่จะหยุดแค่นั้นครูและผู้บริหารโรงเรียนได้นำผลการนิเทศไปใช้นิเทศครูอื่น ๆ ในโรงเรียนต่อไป ลิปพนธ์ เกตุทัต (2518 : 132) ได้กล่าวถึงการนิเทศภายในว่า "การนิเทศการศึกษาเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนที่ได้ผลที่แท้จริง ต้องเป็นการนิเทศจากภายในโรงเรียน หรือสถานศึกษาเอง" และอาคม จันทรสุนทร (2519 : 10) ได้กล่าวถึงผลดีของการนิเทศภายในสถานศึกษาว่าก่อให้เกิดผลดีในการดำเนินการหลายประการ คือ

- 1.1 เป็นการช่วยเหลือส่งเสริมกำลังของศึกษานิเทศก์และผู้บริหารการศึกษา ซึ่งมีไม่เพียงพอที่จะทำการนิเทศการศึกษาได้ทั่วถึง
- 1.2 การนิเทศโดยบุคลากรในสถานศึกษาเองนั้น ผู้นิเทศเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับปัญหาที่มีอยู่สถานศึกษา ย่อมมีความรู้ในปัญหาได้ดี และสามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุดกว่าที่จะให้คนภายนอกมานิเทศ
- 1.3 ผู้นิเทศภายในสถานศึกษามีความคุ้นเคยกับครู-อาจารย์อยู่แล้ว ทำให้บรรยากาศการนิเทศเป็นกันเอง และ ไม่ต้องเสียเวลาสร้างความคุ้นเคย เหมือนกับศึกษานิเทศก์หรือผู้บริหารการศึกษาจากภายนอกโรงเรียนหรือสถานศึกษา
- 1.4 ผู้นิเทศในสถานศึกษาสามารถจะติดตามผลงานได้ตลอดเวลา เพราะอยู่ใกล้ชิดกันและสามารถทำให้งานดำเนินไปถึงจุดหมายโดยไม่ขาดความต่อเนื่อง

2. การนิเทศจากภายนอก เป็นการนิเทศจากศึกษานิเทศก์ซึ่งเป็นบุคคลภายนอก ทำหน้าที่นิเทศการสอนในโรงเรียนโดยตรง วิธีนี้เป็นวิธีที่ศึกษานิเทศก์หวังจะให้ครูนำผลการนิเทศไปปรับปรุงการเรียนการสอน การนิเทศจากภายนอกจะต้องมีเป้าหมายการนิเทศเพื่อให้เกิดการนิเทศภายในโรงเรียนต่อไป เพื่อว่าศึกษานิเทศก์จะได้ไม่ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องมากนัก เพราะการนิเทศจากศึกษานิเทศก์ได้ช่วยให้โรงเรียนพัฒนาทางด้านวิชาการจนได้คุณภาพและมีมาตรฐานการนิเทศของศึกษานิเทศก์ อาจทำได้ 2 ทางคือ

- 2.1 การนิเทศโดยตรง เป็นงานนิเทศที่ศึกษานิเทศก์ปฏิบัติงานโดยตรงต่อครูหรือปฏิบัติงานร่วมกับครู ได้แก่ การให้คำแนะนำ การประชุมชี้แจง การเยี่ยมชั้นเรียน - การสังเกตการสอน และการอบรม เป็นต้น

2.2 การนิเทศทางอ้อม เป็นงานที่ศึกษานิเทศก์ไม่จำเป็นต้องปฏิบัติงานโดยตรงต่อครู แต่เป็นการนิเทศที่ให้ครูได้รับข่าวสารและเอกสารต่าง ๆ เช่น การออกวารสาร หรือเอกสาร คู่มือครู จัดนิทรรศการ ออกข่าวหรือบทความทางวิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น ศึกษานิเทศก์เพียงแต่ปฏิบัติงานในสำนักงานเพื่อผลิตสื่อเหล่านี้ให้แก่ครู

เทคนิคหรือวิธีการนิเทศการศึกษา

เนื่องจากจุดมุ่งหมายสำคัญของการนิเทศศึกษาก็คือเพื่อที่จะช่วยปรับปรุงการเรียนการสอนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ศึกษานิเทศก์จึงต้องทำงานร่วมกับครูในเรื่องของเนื้อหาวิชา วิธีการสอน สื่อและอุปกรณ์การสอน การวัดผลและประเมินผล ตลอดจนปัญหาการเรียนการสอนต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการปรับปรุงคุณภาพของการศึกษาตามต้องการ

ประกาศ แสงเพชร (2521 : 222-230) ได้กล่าวถึงเทคนิคหรือวิธีการนิเทศ เพื่อให้ได้ผลตามที่ต้องการว่ามีหลายประการที่สำคัญดังนี้

1. การเยี่ยมชมชั้นเรียน Classroom Visitation
2. การแนะนำเป็นรายบุคคล Individual Conference
3. การประชุมกลุ่ม Group Conference
4. การประชุมปฏิบัติการ Work Shop
5. การให้ครูสังเกตการสอน Observation of Teaching ซึ่งได้แก่ การให้ครูไปสังเกตการสอนของโรงเรียนอื่น ๆ Intervisitation สาธิตการสอน Demonstration Teaching การจัดศูนย์สาธิต Demonstration Center การสังเกตการสอนของชั้นอื่น Directed Observation of Teaching
6. การใช้เอกสาร Bulletins, Guides and Printed Aid ซึ่งเป็นเอกสารเผยแพร่ความรู้ ที่ศึกษานิเทศก์ให้แก่ครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน
7. การใช้วัสดุอุปกรณ์การสอน Instructional Materials
8. วิธีการอื่น ๆ เช่น การประชุมนิเทศครูใหม่ การส่งครูไปอบรม การให้คำปรึกษา การส่งครูไปศึกษาโรงเรียนภาคฤดูร้อน จัดกลุ่มศึกษานิเทศก์ การวิเคราะห์ปัญหา การวิจัย การทัศนศึกษา การใช้สถาบันอื่น ๆ ช่วยในการอบรมครู เป็นต้น

นิพนธ์ ไทยพานิช (2528 : 111) ได้กล่าวถึงเทคนิคการนิเทศการสอนเชิงเน้นวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้ การนิเทศเชิงเน้นวัตถุประสงค์เป็นวิธีการของการนิเทศการสอนที่สามารถช่วยให้ผู้นิเทศการสอนและครูได้ทำงานร่วมกันอย่างมีระบบ มีจุดมุ่งหมายที่เฉพาะเจาะจงชัดเจน ที่จะปรับปรุงพฤติกรรมการสอนของครู และเป็นวิธีการที่ผู้นิเทศสามารถจัดการกับเวลา และใช้เวลาให้เป็นประโยชน์และมีประสิทธิภาพ ที่จะช่วยเหลือครูได้เน้นถึงองค์ประกอบที่เฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของเขา เพื่อจัดดำเนินการปรับปรุงพฤติกรรมการสอนเหล่านั้น ครูจะทำงานให้บรรลุตามรายการของจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม (พฤติกรรมการสอน) ที่เขาได้มีส่วนร่วมสร้างขึ้นร่วมกับผู้นิเทศ การดำเนินงานในลักษณะนี้ ครูจะต้องใช้ความพยายามอย่างสูงที่จะช่วยเหลือตัวเอง โดยอาศัยการวิเคราะห์ตัวเอง และการใช้การนิเทศตัวเองเข้าช่วยด้วย ผู้นิเทศจะทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือ เสริมกำลังให้ครูได้มีกำลังจิตที่ต้องการจะปรับปรุงพฤติกรรมตามรายการของพฤติกรรมที่ระบุเอาไว้

และเทคนิคการนิเทศแบบคลินิก นิพนธ์ ไทยพานิช (2528 : 25-26) ได้กล่าวไว้ว่าเป็นกระบวนการสำหรับการสังเกตการสอนในชั้นเรียนที่มีการดำเนินงานอย่างมีระเบียบ เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครู โดยครูและผู้นิเทศจะร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดในการวางแผนการสอน การสังเกตการสอน และการประเมินแนวการจัดการเรียนการสอน เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขร่วมกัน และขณะเดียวกันก็ส่งเสริมให้ครูสามารถนิเทศตนเองได้ในที่สุด และในการดำเนินงานนั้นครูและผู้นิเทศร่วมกันสร้างความสัมพันธ์ ความเชื่อมั่น ความจริงใจ และความไว้วางใจซึ่งกันและกัน นอกจากนี้การนิเทศแบบคลินิควังมีลักษณะเป็นประชาธิปไตย และเป็นการนิเทศที่ยึดครูเป็นศูนย์กลาง แต่ขณะเดียวกันก็จะประสานประโยชน์ของครูและโรงเรียนเข้าด้วยกัน ซึ่งหมายความว่าขณะที่การนิเทศมุ่งจะพัฒนาวิชาชีพของครูเป็นรายบุคคล แต่ก็ต้องให้สอดคล้องกับเป้าหมายและความต้องการของโรงเรียนด้วย

กิจกรรมการนิเทศการสอน

การนิเทศการสอนจะเป็นไปอย่างได้ผลต้องอาศัยกิจกรรมต่าง ๆ ในการที่จะช่วยปรับปรุงคุณภาพของครูในโรงเรียน กิจกรรมเหล่านี้หากจะกล่าวโดยทั่วไปก็คือ วิธีการให้การศึกษาแก่ครูในระหว่างประจำการ (In-service Training) นั่นเอง (พนัส หันนาคินทร์ 2513 :

210) กวินน์ เจ ไมเนอร์ (Gwynn J. Minor 1961 : 326-344) ได้แบ่งกิจกรรมการนิเทศการสอนออกเป็น 2 ลักษณะคือ การนิเทศเป็นรายบุคคล (Individual Services) และการนิเทศเป็นกลุ่ม (Group devices or Group Techniques) ซึ่ง 2 ลักษณะประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ กันดังนี้

1. การนิเทศเป็นรายบุคคล ประกอบด้วยกิจกรรม

1.1 การสังเกตการสอนในชั้นเรียน (Classroom Observation) เป็นวิธีการที่ใช้ในการนิเทศเพื่อปรับปรุงการสอน โดยมีการอภิปรายร่วมกันหลังจากการสังเกตการสอน การเยี่ยมชั้นเรียนเพื่อสังเกตการสอนอาจจะบอกล่วงหน้าหรือไม่ก็แล้วแต่การปฏิบัติการแต่ละแห่ง บางครั้งครูอาจจะเชิญผู้นิเทศการสอนมาเยี่ยมชั้นเรียนก็ได้

1.2 การทดลองในห้องเรียน (Classroom Experimentation) ในการทดลองนั้น ครูจะได้พัฒนาเทคนิค วิธีการ และวัสดุใหม่ ๆ เพื่อใช้ในการสอน การทดลองจะเป็นการประเมินผลงานของนักเรียน และประสิทธิภาพการทำงานของครู

1.3 การปรึกษาหารือ (Conference) เป็นวิธีนิเทศโดยตรงกับครูแต่ละคน ผู้นิเทศการสอนควรติดตามผลการเยี่ยมเขียนครูและใช้การปรึกษาหารือกับครูเพื่อให้ครูสบายใจ และช่วยปรับปรุงการสอนของครูให้ดีขึ้น

1.4 การพาครูไปเยี่ยมเขียนและสังเกตการสอน (Intervisitation or Observation) เป็นวิธีการที่มีค่าต่อครูหลายประการคือ ครูจะได้เห็นวิธีสอนและอุปกรณ์การสอนใหม่ ๆ สังเกตการใช้เครื่องมือใหม่ ๆ ได้เห็นครูที่สอนดี ๆ และประสบความสำเร็จควรมีการกำหนดจุดมุ่งหมายของการไปเยี่ยมแต่ละครั้ง ให้นั่นนอนและมีการติดตามผล โดยปรึกษาหารือและอภิปรายการดำเนินการที่ได้เห็นมา

1.5 การเลือกวัสดุอุปกรณ์สำหรับการสอน (Selection of Materials for Teaching) ครูมีแนวโน้มที่จะเจริญงอกงามขึ้น ถ้ามีโอกาสเลือกแบบเรียนและอุปกรณ์การสอนเอง ผู้นิเทศการสอนมีหน้าที่ช่วยกำหนดมาตรฐานที่เหมาะสมในการเลือก ครูจะมีโอกาสใช้วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับเทคนิคการสอนของเขามากที่สุด

1.6 การประเมินผลตนเอง (Self - Evaluation) เป็นวิธีการตรวจสอบการทำงาน of ครู โดยให้ครูประเมินตนเองจากงานและกิจกรรมที่ตนปฏิบัติอยู่ หรืออาจให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นด้วยก็ได้

2. การนิเทศเป็นกลุ่ม

2.1 การจัดตั้งคณะกรรมการกลุ่มทำงาน (Committee) การจัดตั้งกรรมการกลุ่มขนาดเล็กเพื่อศึกษาความจริงในกลุ่มขนาดใหญ่ มีประโยชน์มากเมื่ออยากทราบข้อมูลต่าง ๆ หรือดำเนินโครงการเฉพาะเรื่อง และนำผลมารายงานให้คณะครูทราบ

2.2 กลุ่มศึกษาวิชาการ (Course Work) หมายถึงการที่ครูไปศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมนอกเวลาการสอน เพราะเมื่อครูมีความรู้เพิ่มขึ้นย่อมสามารถปรับปรุงการทำงานและการสอนดีขึ้น

2.3 ห้องปฏิบัติการหลักสูตร (Curriculum Laboratory) เป็นศูนย์กลางที่จะรวบรวมวัสดุอุปกรณ์และหนังสือคู่มือ แบบเรียนต่าง ๆ เป็นแหล่งวิทยากร และกระตุ่นการทำงานในวิชาชีพครู

2.4 การอ่านเฉพาะเรื่อง (Direct Reading) เป็นการแนะนำและส่งเสริมให้ครูอ่านบทความสั้น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพกับวิชาชีพการสอนของตน ซึ่งอาจมีการเสนอแนะวิธีการใหม่ ๆ ครูจะได้รับการส่งเสริมและแนะนำให้อ่านตามความต้องการและความสนใจของแต่ละคนในการปรับปรุงจุดอ่อนหรือความรู้ที่ตนขาดไป

2.5 การสาธิตการสอน (Demonstration Teaching) เป็นการแสดงวิธีสอนที่ดีให้ครูคนใดคนหนึ่งหรือครูเป็นกลุ่มดู การสาธิตการสอนที่ดีจะต้องเตรียมการอย่างรอบคอบ มีความมุ่งหมายที่แน่นอน ให้โอกาสครูได้เห็นวิธีการสอนใหม่ ๆ ครูต้องเข้าใจจุดมุ่งหมายของการสาธิตก่อน มีการจัดบันทึกอย่างระมัดระวัง และมีการอภิปรายการสอนร่วมกับครูอื่น ๆ และผู้สาธิตภายหลังการสาธิตแล้ว

2.6 การศึกษานอกสถานที่ (Field Trip) เป็นการเพิ่มประสบการณ์ตรงให้แก่ครูมากที่สุด ในการไปเยี่ยมชมสถานศึกษาและแหล่งวิทยากรต่าง ๆ นอกชุมชน ครูควรรักษาและประเมินผลแต่ละครั้งของการไปศึกษานอกสถานที่

2.7 การฟังคำบรรยาย (Institues and Lectures) เป็นการจัดเชิญวิทยากรมาบรรยายพิเศษให้ครูฟังเฉพาะเรื่องต่าง ๆ อาจเป็นเรื่องที่กำลังอยู่ในความสนใจ วิธีการสอนใหม่ ๆ

2.8 การอภิปราย (Panel or Forum Discussion) เป็นวิธีการที่นำมาใช้ในการให้การศึกษาแก่ครูโดยความเชื่อว่าทุก ๆ คนต้องการได้รับการยกย่องยอมรับจากบุคคลอื่น ๆ

ดังนั้นในการจัดอภิปราย ครูจะต้องเตรียมการศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ ก่อนเป็นการกระตุ้นให้ครูต้นตัว ขวนขวายเพื่อแสดงความคิดและความสามารถของตนเอง

2.9 ห้องสมุดเฉพาะวิชา (Professional Libraries) เป็นที่รวมวารสารและวัสดุต่าง ๆ ที่เลือกไว้เพื่อความเจริญและการปรับปรุงของครู ครูควรมือสละที่จะมาใช้ด้วยตนเองตลอดเวลา นำหนังสือและวัสดุออกไปได้ตามความต้องการ มีที่ประชุมย่อย ๆ หรือที่ปรึกษาหารือกันได้อย่างสะดวกสบาย

2.10 องค์การวิชาชีพและการประชุมทางวิชาชีพ (Professional Organization and Meeting) เป็นการจัดตั้งกลุ่มขึ้นตามความสนใจของคนกลุ่มวิชาชีพเดียวกัน เช่น การจัดประชุมเกี่ยวกับปัญหาและแผนงานการปรับปรุงการสอนรวมทั้งเรื่องอื่น ๆ นอกจากจะมีคุณค่าทางวิชาการแล้ว ยังมีคุณประโยชน์ทางสังคมของครูด้วย

2.11 บัญชีเทศ (Supervisory Bulletins) มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บุคลากรทราบถึงแผนงานและโครงการใหม่ ๆ ตลอดจนวัสดุและอุปกรณ์ใหม่ ๆ นอกจากนี้ยังมีจุดมุ่งหมายอื่น ๆ อีก เช่น ทำให้ชุมชนเข้าใจงานของโรงเรียน โครงการความก้าวหน้าของโรงเรียน

2.12 การประชุมครู (Teachers Meeting) เป็นการจัดการพบปะของกลุ่มบุคลากรในโรงเรียนอย่างเป็นทางการเพื่อกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีวาระการประชุม ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องแจ้งล่วงหน้าเป็นแนวทางในการประชุม

2.13 การประชุมกลุ่มหรือการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop or Group Conference) เป็นการพบปะกันระหว่างบุคลากรซึ่งอาจจัดเป็นกลุ่มย่อย ๆ เช่น คณะกรรมการกลุ่มศึกษา โดยให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้ลงมือปฏิบัติงานแก้ปัญหาาร่วมกันของครู

นอกจากนี้ พันส์ หันนาคินท์ ยังได้เสนอกิจกรรมที่ผู้นิเทศอาจจะจัดทำในการนิเทศการสอนอีก 6 ประการคือ

1. การจัดประชุมชี้แจง หรืออภิปรายปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน
2. ทหาทางให้ครูได้อ่านนิตยสารทางวิชาการ
3. สนับสนุนให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนและการวัดผล

4. สนับสนุนให้มีการวิจัยเชิงปฏิบัติ (Action Research) ซึ่งหมายถึง การค้นคว้าหาความเป็นไปของงานที่ได้กระทำไปแล้ว ความจริงที่พบย่อมจะนำไปสู่การรู้จักตนเองดีขึ้น และย่อมจะเป็นรากฐานในการที่จะปรับตัวเองหรือการทำงาน

5. การสาธิตการสอน อาจกระทำโดยผู้นำนิเทศในโรงเรียนนั้น หรืออาจจะเชิญวิทยากรมาจากที่อื่น ๆ ก็ได้

6. การไปดูการสอนของครูในโอกาสอันควร โดยเฉพาะครูใหม่ ควรจะเริ่มดูการสอนของครูตั้งแต่แรกจนถึงสิ้นสุดกระบวนการในช่วงนั้น พินัส ทันทาคินทร์ (2513 : 210-211)

ส่วน เสาวภา เชาวน์ชลากร (2525 : 245-246) ซึ่งทำการวิจัยพบว่ากิจกรรมหลักที่เหมาะสมกับการนิเทศภายในโรงเรียน คือ การดำเนินงานในรูปคณะกรรมการการใช้เอกสาร ให้ความรู้ การประชุมปรึกษาหารือ การสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม การให้คำแนะนำ การพบปะสังสรรค์ และการจัดนิทรรศการ และนิวัตร นาคะเวช (2528 : จ) ได้ศึกษาพบว่า กิจกรรมที่สอดคล้องกับการนิเทศภายในโรงเรียน หรือการนิเทศการสอน คือ การระดมสมอง การดำเนินงานในรูปคณะกรรมการ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การใช้เอกสาร ให้ความรู้ การอภิปราย การให้ครูเสนอข่าวสารและบทความ การจัดทัศนศึกษา การฝึกอบรม การสัมมนา การสาธิต การสังเกต การสอน การสัมภาษณ์ การจัดนิทรรศการ การสมาคม และสันทนากการ การใช้แบบสอบถามและแบบสำรวจ การทดสอบและการวิจัย

จากทัศนะของนักการศึกษาดังกล่าว อาจสรุปได้ว่า กิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับการนิเทศการสอน ซึ่งประกอบด้วย การสังเกตการสอน การปรึกษาหารือ การสาธิตการสอน การจัดตั้งกลุ่มทำงาน การพาครูไปสังเกตการสอน ฯลฯ ซึ่งกิจกรรมการนิเทศการสอนเหล่านี้จะเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยปรับปรุงการเรียนการสอนในโรงเรียนให้ดีขึ้น แต่ความสำเร็จของการปฏิบัติขึ้นอยู่กับความร่วมมือร่วมใจกันของผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ที่จะช่วยกันปรับปรุงการเรียนการสอนในโรงเรียนให้ดีขึ้นและมีประสิทธิภาพสูงสุด

คุณลักษณะและคุณสมบัติของผู้นิเทศการศึกษา

งานของการนิเทศการศึกษาเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย ซึ่งความสำเร็จจะเกิดขึ้นได้ก็โดยการ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนการสอนไปในทางที่ดี ดังนั้นผู้ที่ทำหน้าที่เป็น

ผู้นิเทศการศึกษาจึงต้องเป็นบุคคลที่มีความสามารถ เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงได้ จึงอาจกล่าวได้ว่า เป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาไปในแนวทางที่ดี จากความสำคัญของผู้นิเทศการศึกษาที่กล่าวมานั้น จึงนับว่าเป็นคุณลักษณะและคุณสมบัติของผู้นิเทศที่ดี จึงเป็นความคาดหวังและต้องการของผู้รับการนิเทศ ซึ่งนักการศึกษาได้พยายามกำหนดคุณลักษณะและคุณสมบัติที่ดีของผู้นิเทศไว้ ดังนี้

ยุพิน พิพิธกุล (2522 : 7-8) ได้ให้ความเห็นว่าผู้นิเทศควรจะมีลักษณะที่ดีดังนี้

1. มีบุคลิกภาพดี
2. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
3. มีความรับผิดชอบ
4. มีอารมณ์เย็น มีอารมณ์มั่นคง
5. ทำงานมีระเบียบ มีความคิดสร้างสรรค์
6. เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ไม่เห็นแก่ตัว
7. มีวาทศิลป์รื่นเริงอยู่เสมอ
8. กิริยามารยาทมีเมตตา อ่อนน้อม ถ่อมตน
9. เป็นนักประชาธิปไตย
10. มีมนุษยสัมพันธ์
11. เป็นผู้นำที่ดี
12. สามารถถ่ายทอดความรู้แก่ผู้อื่นได้ดี
13. ขวนขวายหาความรู้ใหม่อยู่เสมอ

ซารี มณีศรี (2523 : 77-78) ได้สรุปเกี่ยวกับคุณลักษณะของศึกษานิเทศก์ ซึ่งเน้นในทางมนุษยสัมพันธ์และผู้นำด้านความรู้ดังนี้ คือ

1. เป็นผู้ประสานงานที่ดี
2. มีความรู้ในหลักการนิเทศเป็นอย่างดี
3. มีความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ
4. เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี
5. ตระหนักในหลักประชาธิปไตย
6. ไม่เป็นผู้คบหาก วางท่าใหญ่โต

7. ให้คำแนะนำและเป็นที่ปรึกษาของครูได้เป็นอย่างดี
8. เป็นผู้รักษาความลับ เมื่อพบข้อบกพร่องของครู ให้คำแนะนำแก่ครูโดยตรง
9. เป็นผู้มีความระมัดระวังในการวินิจฉัยปัญหาต่าง ๆ
10. เป็นผู้ที่คณะครูให้ความไว้วางใจ
11. เป็นผู้เปิดเผยเข้าใจมนุษย์

สังัด อุทรานันท์ (2529 : 44) ได้สรุปคุณลักษณะของศึกษานิเทศก์ ไว้ดังนี้

1. ด้านลักษณะส่วนตัว ควรเป็นบุคคลที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสนใจในตนเอง มีความอดทน กระฉับกระเฉงว่องไว เป็นคนเปิดเผยไม่เย่อหยิ่งและมีมนุษยสัมพันธ์ดี
2. ด้านความรู้ความสามารถ ควรมีความรู้ระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ มีเทคนิคในการพูด มีความสามารถในการสาธิตการสอน มีความสามารถทางด้านการประเมินผล
3. ด้านการแสดงออกทางพฤติกรรม ควรมีความเป็นประชาธิปไตย มีความยุติธรรมมีคุณธรรม ประพฤติดี รู้จักประมาณตน มองโลกในแง่ดี เคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น รู้จักการยกย่องชมเชยผู้กระทำที่ดี
4. ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ จะต้องเป็นคนตรงต่อเวลา มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีความซื่อสัตย์ สุจริต และมีความตั้งใจจริงในการทำงาน

ยุพิน นิพิษฐกุล (2522 : 7-8) ได้กล่าวว่าศึกษานิเทศก์ที่จะปฏิบัติงานให้เกิดผลดีควรมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. มีความรู้ทางด้านวิชาการแม่นยำ ทั้งความรู้ทั่วไปและความรู้เฉพาะ
2. รู้จิตวิทยา
3. รู้เรื่องกระบวนการสอน
4. รู้จักทำวิจัย
5. มีความรู้ทางด้านธุรการ และบริหาร
6. มีความรู้ทางการนิเทศ
7. มีประสบการณ์ในการสอน
8. มีประสบการณ์ในด้านการศึกษา

ปฏิญญา สาร (2522 : 7-8) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้นิเทศ ดังนี้

1. มีความรู้และเข้าใจในตัวนักเรียนเป็นอย่างดี
 2. มีความรู้และเข้าใจวิธีการให้ความรู้แก่นักเรียนได้เป็นอย่างดี
 3. มีความรู้และเข้าใจสภาพสังคมของ โรงเรียน ครู นักเรียนที่ตนรับหน้าที่ไปนิเทศเป็นอย่างดี
 4. มีความรับผิดชอบต่องานการนิเทศการศึกษา ซึ่งความมุ่งหมายที่สำคัญอยู่ที่การก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง
 5. ใช้วิธีการนิเทศการศึกษาด้วยเหตุผลและสติปัญญา
- คุณลักษณะและคุณสมบัติของผู้นิเทศนั้นควรมีความรู้ ความรับผิดชอบต่องานในหน้าที่ ในขณะที่เดียวกันก็ควรมีบุคลิกภาพที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีด้วย

2. ศิลปศึกษา

ความหมายของศิลปศึกษา

"วิชาศิลปะ" แต่เดิมนั้นมุ่งเน้นการใช้ความรู้ ความสามารถฝึกการใช้ฝีมือแสดงออกในผลงาน ซึ่งปัจจุบันนี้ใช้คำว่า "ศิลปศึกษา" โดยมุ่งเน้นการให้การศึกษาด้านศิลปะแก่ผู้เรียน ซึ่งคำว่า "ศิลปศึกษา" นั้นนักการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษาหลายท่าน ได้ให้ความหมายไว้ต่าง ๆ กันดังนี้

อารี สุทธิพันธุ์ และ วิรุณ ตั้งเจริญ (2518 : บทนำ) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ศิลปศึกษา คือ การให้การศึกษาทางด้านศิลปะ ซึ่งเป็นวิชาสามัญทั่วไปวิชาหนึ่งที่มุ่งส่งเสริมให้นักเรียนมีโอกาสได้แสดงออกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ รอบ ๆ ตัวออกมาเป็นความงามตามทัศนะของตน เป็นวิชาที่คลายความเครียดทางอารมณ์

วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์ (2520 : 163) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ศิลปศึกษา เป็นวิชาที่สร้างเสริมลักษณะนิสัยให้เด็กมีพฤติกรรมอันดีงามทางด้านศิลปะ ศิลปศึกษาจึงเป็นวิชาสามัญที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาในด้านต่าง ๆ โดยให้เด็กได้ทำกิจกรรมมีโอกาสสร้างสรรค์ แก้ปัญหาและได้สัมผัสกับสภาพความเป็นจริง เพื่อเด็กจะได้มีประสบการณ์ทางด้านสุนทรียภาพและการสร้างสรรค์

กระบวนการสร้างสรรค์และเทคนิคของการทำงานจะช่วยให้เด็กได้พัฒนาการในด้านอารมณ์ สังคม สติปัญญา และความคล่องแคล่วในการใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายให้สัมพันธ์กับความคิดและการแสดงออก ฉะนั้นศิลปศึกษาจึงมีความหมายต่อการศึกษามาก

เอกสารกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2522 : 3) ได้ให้ความหมายว่าศิลปศึกษา คือ การให้การศึกษาด้านศิลปะแก่เด็ก และเป็นการเสริมสร้างศิลปะนิสัยให้แก่เด็ก

เลิศ อานันท์นะ (2525 : 26) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ศิลปศึกษา คือ การจัดเตรียม ประสบการณ์ทางศิลปะให้เด็กได้แสดงออกอย่างอิสระ เพื่อส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ จินตนาการ และพัฒนาบุคลิกภาพและสังคมของเด็กให้เจริญงอกงามตามความเหมาะสมกับเพศและวัยของแต่ละคน

นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร (2525 : 2. 34) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ศิลปศึกษาคือ การศึกษาเรื่องของศิลปะ หรือการศึกษาเรื่องของการสร้างสิ่งใหม่ ๆ ที่สวยงาม โดยต้องใช้ ประสบการณ์การรับรู้ เหตุผล อารมณ์ และความคิดริเริ่มเป็นเครื่องช่วยในการสร้าง และเป็นวิชาที่จำเป็นต้องจัดไว้ในหลักสูตร เพราะเป็นวิชาที่ช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยในการพัฒนาให้ผู้เรียนเติบโตมีความเจริญก้าวหน้าและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

ชลอ พงษ์สามารถ (2526 : 1) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ศิลปศึกษาคือ การเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้ประสบการณ์ จินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ แสดงออกเป็น ผลงานต่าง ๆ เช่น การเขียนภาพระบายสี การปั้น การแกะสลัก การพิมพ์ การประดิษฐ์วัสดุต่าง ๆ การแสดงออกให้ผู้สอนต้องให้โอกาสผู้เรียนได้แสดงออกอย่างเสรีและอยู่ในขอบเขต ผู้สอนจะต้องวางโครงการสอนระยะยาว โดยการวางแผนการเรียนการสอน จัดเนื้อหา วัสดุ และวิธีการอย่างกว้างขวาง เพื่อให้สอดคล้องกับบุคลิกภาพของผู้เรียน

มานพ ถนอมศรี (2526 : 46) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ศิลปศึกษา คือ การนำเอาศิลปะ มาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้ลึกลับนึกคิด เพื่อเป็นการฝึกฝนการทำงานของสมองให้แก่ผู้เรียน โดยมุ่งที่จะให้เป็นสิ่งเสริมสร้างให้เป็นคนที่มีความรู้ และมีประสิทธิภาพในการคิด ซึ่งเป็นผลดีต่อไปในการศึกษาวิชาอื่น ๆ ผู้เรียนมีโอกาสได้คิด แก้ปัญหา และสร้างสรรค์โลกแห่งจินตนาการ อันเป็นโลกแห่งความก้าวหน้าทางสมองลงบนกระดาษ โดยมีสื่อและเทคนิควิธีการทางศิลปะ ซึ่งเป็นวิชาเดียวเท่านั้นที่มีอิสระภาพและเสรีภาพในการแสดงออกให้แก่เด็กเรียนมากที่สุด เป็นสื่อในการนำและการเรียนรู้

ลักษณะ ที่เขียนสุวรรณ (2528 : 102) ได้ให้ความหมายไว้ว่า วิชาศิลปะเป็นวิชาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดสร้างสรรค์อย่างอิสระ และเป็นวิชาที่ผู้เรียนสามารถแสดงออกได้อย่างเต็มที่มากกว่าวิชาอื่นใด ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากวัตถุประสงค์ของการเรียนวิชาศิลปะเอง และลักษณะทางกายภาพของวิชาศิลปะเอง

จากแนวคิดของนักการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษา ได้ให้ความหมายของศิลปศึกษา ดังที่กล่าวมาแล้ว พอสรุปได้ว่า

ศิลปศึกษา คือ การจัดการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับศิลปะให้กับผู้เรียน ซึ่งครูจะเป็นผู้จัดเตรียมประสบการณ์การเรียนการสอนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับวุฒิภาวะและความสนใจของผู้เรียน และช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการพัฒนาทางด้านสติปัญญา ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

การนิเทศการสอนศิลปศึกษา คือ วิธีการหรือกระบวนการที่ให้บริการแก่ครูผู้สอน เพื่อให้ครูได้รู้จักพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา การจัดกิจกรรมศิลปศึกษา การใช้อุปกรณ์และสื่อการสอน ตลอดจนการวัดผลและประเมินผลศิลปศึกษาให้ดีขึ้น ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อพัฒนาการของผู้เรียนทางด้านสติปัญญา ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม และส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้คุณภาพของการเรียนการสอนดีขึ้น

ในการนิเทศการสอนศิลปศึกษานั้น เกทสเกล (Gaitskell 1970 : 413-416) ได้สรุปไว้ว่า ศึกษานิเทศก์ไม่ได้เพียงแต่ให้ความช่วยเหลือ หรือมุ่งเน้นเพียงเพื่อเผยแพร่เฉพาะความรู้ ทฤษฎี หรือหลักการใหม่ ๆ ทางศิลปศึกษาเท่านั้น แต่ผู้นิเทศควรให้ความสำคัญของการจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะหรือการฝึกปฏิบัติการ เพื่อให้ครูได้เรียนรู้วิธีการสร้างและการผลิตผลงานใหม่ ๆ ตลอดจนการนำเสนอผลงานเหล่านั้นเป็นตัวอย่าง หรืออุปกรณ์และสื่อการสอน เช่น พวกโสตทัศนอุปกรณ์ เป็นต้น

และสมาคมศิลปศึกษาแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา (The National Art Education Association 1977 : 117-123) ได้กำหนดบทบาทของศึกษานิเทศก์ทางศิลปศึกษาไว้ว่า ศึกษานิเทศก์หรือผู้นิเทศทางศิลปศึกษาควรมีลักษณะของความเป็นผู้นำตามพฤติกรรมในระบบสังคม โดยแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะคือ

1. ผู้นำที่ยึดสถาบันเป็นหลัก (The Nomothetic Leader) คือ ยึดถือเอาระเบียบกฎเกณฑ์ วัตถุประสงค์ ผลประโยชน์ทางสถาบันเป็นหลักในการทำงาน โดยไม่คำนึงถึงเรื่องส่วนตัว

หรือส่วนบุคคล

2. ผู้นำที่ยึดบุคคลเป็นหลัก (The Idiographic Leader) คือ เอาความคิดเห็นและการตัดสินใจในของตนเองเป็นแนวทางในการสั่งการ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและความต้องการของบุคคลเป็นหลัก

3. ผู้นำที่ประสานประโยชน์ (The Transactional Leader) คือ ผู้นำที่ยึดทั้งสถาบันและบุคคลไปพร้อม ๆ กัน เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินงานทั้งในส่วนของสถาบันและบุคคลก็มีความพึงพอใจด้วย

กิจกรรมการนิเทศการสอนศิลปศึกษา

สำหรับแนวทางในการนิเทศเพื่อให้การเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาได้ พัฒนาก้าวหน้าขึ้นนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมจากตำราเกี่ยวกับการนิเทศ เอกสารประกอบการสอน วิชาการนิเทศศิลปศึกษาของวิทย์ วัฒนคุณ (2529) ตลอดจนการสัมภาษณ์ (ประสงค์ พวงดอกไม้ สัมภาษณ์) เกี่ยวกับลักษณะของกิจกรรมการนิเทศการสอนวิชาศิลปศึกษาเพื่อนำเสนอเป็นแนวทางในการปฏิบัติร่วมกัน ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปไว้ดังต่อไปนี้

1. การเยี่ยมนิเทศ จัดเป็นการนิเทศโดยตรงไม่ว่าจะเป็นการเยี่ยมนิเทศโรงเรียนหรือการเยี่ยมนิเทศชั้นเรียนก็ตาม เพื่อศึกษาถึงปัญหาและให้ข้อคิดเห็นกับทาง โรงเรียนและครูผู้สอนโดยตรง ซึ่งประโยชน์ที่จะได้รับจะอยู่ที่ครูผู้สอนและนักเรียนมากกว่า กล่าวคือ ครูผู้สอนจะได้ทราบถึงปัญหาและวิธีการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้การเรียนการสอนของตนดีขึ้นและนักเรียนจะได้รับความรู้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ (หลักสูตร) และเพื่อเป็นการเร่งเร้าการเรียนการสอนตามความสนใจและการแนะนำการเรียนของนักเรียนเอง เพื่อค้นหาต้นเหตุของปัญหา และผ่อนคลายสภาพความยุ่งยากในการเรียนของนักเรียน ตลอดจนการวัดผลประเมินผลของนักเรียนเป็นสำคัญ

เทคนิคการเยี่ยมชั้นเรียน William Goldstein (อ้างจาก ชารี ณีศรี 2523 : 94) ได้เสนอไว้ดังนี้

1. การบันทึกในระหว่างการนิเทศ ผู้นิเทศควรบันทึกข้อความระหว่างการเยี่ยมชมอย่างเป็นอย่างการเท่านั้น และต้องใช้บันทึกอย่างระมัดระวังและเท่าที่จำเป็นเท่านั้น เพราะ

ผู้นิเทศมักจะถูกสอนไม่ให้ทำการบันทึก ซึ่งจะทำให้ครูมีความรู้สึกว่าเป็นการขู่ และเมื่อครูอ่านพบข้อผิดพลาดของตนเอง นอกจากจะไม่ยอมรับการขู่ซึ่งจะโกรธอีกด้วย

2. ผู้นิเทศไม่ควรรบกวนครูผู้สอนในขณะที่ทำการสอน นอกจากในบางโอกาสเท่าที่จำเป็น ควรเข้าและออกจากห้องเรียนไม่ให้เป็นที่สังเกตเห็นของนักเรียน

3. ควรเขียนรายงานการเยี่ยมชมชั้นเรียนภายใน 24 ชั่วโมง หลังจากการสังเกตการสอน

การเยี่ยมชมชั้นเรียนแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. การเยี่ยมชมที่แจ้งให้ทราบล่วงหน้า โดยมีการนัดหมายกำหนดวันเวลา
2. การเยี่ยมชมที่ไม่แจ้งให้ทราบ
3. การเยี่ยมชมเชื้อเชิญให้ไปเยี่ยม

การเยี่ยมชมพิเศษเป็นวิธีการที่เก่าแก่และได้ผลมาก ถ้าศึกษานิเทศก์ปฏิบัติได้ถูกต้องตามขั้นตอน การเยี่ยมชมพิเศษอาจเกิดจากความต้องการของครู หรือการวางแผนของศึกษานิเทศก์ ซึ่งแนวโน้มของนิเทศแบบนี้จะเป็นไปในทางนิเทศตามคำขอมากขึ้น

2. การอบรมครู เป็นการเพิ่มพูนความรู้ และประสบการณ์ต่าง ๆ ให้กับครูเพื่อนำไปปรับปรุงการเรียนการสอนของครู ซึ่งการอบรมนั้นสามารถจัดได้หลายลักษณะดังนี้

1. การบรรยาย (Lecture or Speech) เป็นการนำเสนอของผู้เชี่ยวชาญมี การเชิญวิทยากรมาบรรยายพิเศษให้ครูฟังเฉพาะเรื่องต่าง ๆ มีลักษณะค่อนข้างเป็นทางการมาก
2. การประชุมปรึกษาหารือ (Conference) เป็นการประชุมเพื่อแก้ปัญหา ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมมักจะเป็นผู้ที่เกี่ยวข้อง ในกรณีอย่างใกล้ชิดมาร่วมประชุมปรึกษากันอย่างเป็นทางการเกี่ยวกับปัญหา ซึ่งตนต้องพิจารณาอย่างเคร่งครัดซึ่งอาจจะเป็นการประชุมกลุ่มย่อยหรือกลุ่มใหญ่ก็ได้
3. การประชุมปฏิบัติการ (Workshop) เป็นการประชุมปฏิบัติการเพื่อให้เกิดผลงานอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือให้เกิดทักษะในการปฏิบัติเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยจะต้องมีเตรียมแผนงานให้พร้อม มีการกำหนดกลุ่มทำงาน ระยะเวลา สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ วิทยากรประจำกลุ่ม เป็นต้น

4. การอภิปราย (Discussion) เป็นการหาข้อตกลงร่วมกันของกลุ่มบุคคลที่

เข้าร่วมการอภิปรายในหัวข้อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งทุกคนมีส่วนร่วมในการอภิปราย

5. การสัมมนา (Seminar) เป็นการระดมความคิด โดยการตั้งหัวข้อการสัมมนา แล้วประชุมพิจารณาหัวข้อนั้น ๆ อาจแยกออกเป็นกลุ่มย่อย เพื่ออภิปรายในหัวข้อย่อยแล้วนำมาประมวลกันเป็นผลการสัมมนา ซึ่งจะได้ข้อมูลอย่างกว้าง ๆ โดยไม่มีผลสรุป

3. การให้ข่าวสาร เป็นการเพิ่มพูนความรู้ให้กับครูผู้สอน ซึ่งเป็นข่าวสารหรือความรู้ที่ยังไม่เป็นที่เข้าใจกันอย่างแพร่หลาย โดยศึกษานิตยสารผลิตขึ้นเผยแพร่ให้ครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ซึ่งเป็นการให้บริการทางด้านเอกสารต่าง ๆ เช่น คู่มือการสอน เอกสารประกอบ การสอน เป็นต้น เอกสารนี้มีประโยชน์มาก เพราะจะช่วยลดงานด้านอื่น ๆ เช่น แทนที่จะประชุมหรือแนะนำเป็นรายบุคคลก็อาจใช้เอกสารแทนได้

4. การทัศนศึกษาเพื่อการศึกษาและดูงาน เป็นการจัดเพื่อให้ครูได้ศึกษาและสังเกตการณ์โดยตรง ซึ่งรวมทั้งการสังเกตการสอน (Observation of teaching) เป็นการพาครูไปสังเกตการสอนของโรงเรียนอื่น ๆ (Intervisitation) การสาธิตการสอน (Demonstration teaching) ซึ่งการสาธิตที่ดีควรจัดให้เหมือนสภาพที่เป็นจริงที่สุด จุดประสงค์ของหลักการให้ครูได้สังเกตการสอนนี้ เพื่อให้ครูได้พบเห็นและเรียนรู้ ตลอดจนการแนะนำอุปกรณ์และสื่อการสอนและวิธีการใช้อุปกรณ์ และสื่อการสอนเหล่านั้น เพื่อนำมาปรับปรุงการเรียนการสอนของตนเอง

5. การศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) เป็นการศึกษาถึงสภาพของเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง นำมาวิเคราะห์และนำเสนอต่อกลุ่มผู้เข้าร่วมประชุม เพื่อหาทางแก้ไข

6. การจัดนิทรรศการทางวิชาการ หรือ จัดป้ายนิเทศ เป็นการรวบรวมตัวอย่างผลงานมาจัดแสดงให้ครูได้เห็น และสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนของตนเอง

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องภายในประเทศ

วีรเวช ปะทะยศ (2522 : บทความย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความต้องการการนิเทศ

วิชาพลศึกษาของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร” ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการการนิเทศวิชาพลศึกษาของครูในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยส่งแบบสอบถามไปยังครูใหญ่และครูผู้สอนวิชาพลศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครจำนวน 120 ฉบับ ผลการวิจัยพบว่าครูใหญ่และครูผู้สอนวิชาพลศึกษาต้องการได้รับความช่วยเหลือจากพลศึกษานิเทศก์ โดยช่วยแนะนำวิธีการสอนแปลก ๆ ใหม่ ๆ ต้องการได้รับเอกสารคู่มือต่าง ๆ ทางพลศึกษาช่วยแนะนำในการผลิตอุปกรณ์ทางพลศึกษาขึ้นใช้เอง ช่วยหารายได้พิเศษมาปรับปรุงด้านอุปกรณ์และสถานที่ทางพลศึกษา ช่วยกระตุ้นให้ทางโรงเรียนปรับปรุงโครงการสอนและกิจกรรมพลศึกษา ช่วยเป็นสื่อกลางในการประสานงานติดต่อเกี่ยวกับกิจการด้านพลศึกษาและกีฬาต่าง ๆ ของโรงเรียนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประสานงานกับทางโรงเรียน ชี้แจงโปรแกรมการนิเทศและวิธีการเยี่ยมนิเทศให้โรงเรียนทราบล่วงหน้า ช่วยด้านการบริหารชุมชนของทางโรงเรียนในด้านพลศึกษา สุขศึกษา นันทนาการและลูกเสือ จัดประชุมสัมมนาทางวิชาการแก่ครูผู้สอนวิชาพลศึกษา นอกจากนั้นครูใหญ่และครูพลศึกษาต้องการให้พลศึกษานิเทศก์เป็นคนตรงต่อเวลา ชยัน และอุทิศเวลาให้กับงาน กระตือรือร้นสนใจงานนิเทศ มีความรับผิดชอบสูง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มองการณ์ไกล และพลศึกษานิเทศก์ควรผ่านการศึกษาอบรมวิชาหลักและวิธีการสอนพลศึกษาและวิชาการนิเทศทางการพลศึกษา

ทวี ชำนินอก (2523 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความต้องการการนิเทศการสอนวิชาภาษาไทย ของอาจารย์ในวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการการนิเทศการสอนวิชาภาษาไทยของอาจารย์ในวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือระดับประกาศนียบัตรการศึกษาชั้นสูง และเพื่อหาข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการนิเทศการสอนวิชาภาษาไทยในวิทยาลัยครูให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น โดยส่งแบบสอบถามไปยังอาจารย์ผู้สอนวิชาภาษาไทยทุกคนในวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 8 แห่ง จำนวน 123 ชุด ผลการวิจัยพบว่าผู้สอนมีปัญหาเกี่ยวกับการจัดเวลาไม่เหมาะสมกับเนื้อหาในหลักสูตร ขาดตำราเรียน เอกสารประกอบคำบรรยาย และอุปกรณ์ประกอบการสอน มีงานพิเศษทำมากนอกจากการสอน และอาจารย์ขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน อุปสรรคในการปรับปรุงการสอนภาษาไทย คือการขาดความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ร่วมงาน และขาดงบประมาณในการปรับปรุงการเรียนการสอน

ตติยา โสรัสสุชะโต (2524:บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความต้องการการนิเทศของครูภาษาไทย ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ตามการรับรู้ของครู" ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการการนิเทศของครูภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร ปริมาณการนิเทศที่ครูภาษาไทยได้รับและเปรียบเทียบปริมาณการนิเทศของครูภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษาต้องการและได้รับ โดยส่งแบบสอบถามไปยังครูสอนวิชาภาษาไทย จำนวน 200 คน จากจำนวนโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐบาลในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 20 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า

1. การนิเทศที่ครูภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครได้รับอยู่ในระดับน้อยเกือบทั้งหมด
2. การนิเทศที่ครูภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครต้องการอยู่ในระดับมากเกือบทั้งหมด
3. ปริมาณการนิเทศที่ได้รับ และการนิเทศที่ต้องการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ทุกประเด็น
4. ครูภาษาไทยต้องการการนิเทศสูงสุดในด้านต่อไปนี้ การจัดหาคู่มือครูให้แก่ผู้สอนก่อนเปิดภาคเรียน การชี้แจงให้เข้าใจความหมายและความสำคัญของจุดประสงค์ทั่วไป จัดให้มีการประชุมปฏิบัติการครูที่สอนวิชาเดียวกัน เพื่อเขียนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมในวิชานั้น ๆ ร่วมกัน จัดหาคู่มือหนังสือวิชาภาษาไทยให้แก่ครูผู้สอน จัดหาเอกสารและหนังสือเกี่ยวกับวิชาการและเทคนิคการสอนแก่ครู จัดหาหนังสือเกี่ยวกับภาษาไทยมาไว้ในห้องสมุด แนะนำเทคนิคในการสร้างข้อสอบแบบต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายและครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมด ส่งเสริมงบประมาณในการจัดกิจกรรม และการจัดหาหนังสือวิชาภาษาไทยให้แก่ครูเพื่อใช้ค้นคว้า และเพิ่มพูนความรู้

พัชรี ศิลปไชย (2524 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความต้องการทางด้านการนิเทศของครูพลศึกษาในโรงเรียนรัฐบาลระดับมัธยมศึกษา" ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการด้านการนิเทศของครูพลศึกษา โรงเรียนรัฐบาลระดับมัธยมศึกษา โดยส่งแบบสอบถามไปยังหัวหน้าหมวดพลานามัย และครูพลศึกษาในโรงเรียนรัฐบาลระดับมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ครูพลศึกษามีความต้องการทางด้านการนิเทศในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านคุณสมบัติของพลศึกษานิเทศก์ ได้แก่ต้องการให้พลศึกษานิเทศก์มีความรับผิดชอบ

ชอบในหน้าที่ มีมนุษยสัมพันธ์ เป็นกันเอง เข้ากับผู้อื่นได้ดี มีความศรัทธาในอาชีพของตน มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความเป็นประชาธิปไตย มีความเป็นผู้นำ และสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี

2. ด้านการเรียนการสอน ได้แก่ต้องการให้พลศึกษานิเทศก์จัดให้มีการอบรมแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็น ตลอดจนเทคนิควิธีการสอนพลศึกษาระหว่างครูพลศึกษาในเขตการศึกษาเดียวกัน ช่วยจัดหาหรือแนะนำตำรา เอกสารหรือคู่มือที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนพลศึกษา และช่วยแนะนำวิธีการสอนแปลก ๆ ใหม่ ๆ อยู่เสมอ

3. ด้านอาคาร สถานที่และอุปกรณ์ ได้แก่ต้องการให้พลศึกษานิเทศก์ช่วยจัดหาอุปกรณ์กีฬาที่ทางโรงเรียนขาดแคลน จัดหาวัสดุทัศนอุปกรณ์ประกอบการสอน ร่วมมือกับทางโรงเรียนในการหารายได้พิเศษเพื่อซื้ออุปกรณ์ หรือสร้างสนามฝึกพลศึกษา และช่วยแนะนำในการผลิตอุปกรณ์ทางพลศึกษาขึ้นใช้เอง

4. ด้านการประเมินผล ได้แก่ต้องการให้พลศึกษานิเทศก์จัดประชุมสัมมนา เพื่อเผยแพร่ความรู้ในด้านการวัดผลและประเมินผลพลศึกษาภายในเขตการศึกษาเดียวกัน ช่วยวิเคราะห์ปัญหาหลักสูตรและการเรียนการสอนพลศึกษา และช่วยสร้างแบบทดสอบมาตรฐานเพื่อวัดผลวิชาพลศึกษา

5. กิจกรรมเสริมหลักสูตร ได้แก่ต้องการให้พลศึกษานิเทศก์ช่วยสนับสนุนส่งเสริมยกระดับมาตรฐานทางกีฬาของ โรงเรียนและส่งเสริมการแข่งขันกีฬาภายใน โรงเรียนและภายนอกโรงเรียน ให้คำแนะนำในการจัดกิจกรรมการแข่งขันกีฬาภายในโรงเรียน และช่วยประสานงานระหว่างฝ่ายบริหารกับสายวิชาพลศึกษา เพื่อสนับสนุนให้งบประมาณในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรทางด้านพลศึกษาอย่างเพียงพอ

6. ด้านอื่น ๆ ชนิดของการนิเทศที่ครูพลศึกษาต้องการ ได้แก่การนิเทศแบบเยี่ยมเยียน (โดยพลศึกษานิเทศก์มาเอง) แบบสาธิต และแบบประชุมใหญ่

เขียน จงถพิพร (2526 : บทความย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความต้องการในการนิเทศการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ของครูวิทยาศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 5" ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการในการนิเทศการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ของครูวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 5 โดยส่งแบบสอบถามไปยังครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 5 ผลการวิจัยพบว่า

1. ครูวิทยาศาสตร์มีความต้องการให้มีการฝึกอบรมหรือนิเทศการสอนในเรื่องการสร้างข้อสอบวัดทักษะในด้านต่าง ๆ การใช้และซ่อมอุปกรณ์วิทยาศาสตร์การจัดกิจกรรมชุมนุมวิทยาศาสตร์ วิธีสอนตามจุดมุ่งหมายการเรียนรู้รายวิชา การประเมินผลตามจุดมุ่งหมายการเรียนรู้รายวิชา ความรู้เกี่ยวกับแหล่งวิชาในชุมชน และหลักสูตร
2. ครูวิทยาศาสตร์ต้องการความช่วยเหลือในเรื่อง การใช้หลักสูตรและเนื้อหาวิชาวิทยาศาสตร์ วิธีสอนและเทคนิคการสอน การวัดและประเมินผล
3. ครูวิทยาศาสตร์มีปัญหาการใช้สื่อและวัสดุสารประกอบการสอนน้อย แต่มีความต้องการในการใช้สื่อและวัสดุสารประกอบการสอนมาก
4. ครูวิทยาศาสตร์มีความต้องการวิธีการนิเทศการสอนในเรื่องการศึกษานอกสถานที่ การประชุมปฏิบัติการ การจัดนิทรรศการ
5. ผู้นิเทศการสอนที่ครูวิทยาศาสตร์ต้องการควรเป็นวิทยากรจากสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี นักวิชาการจากสถาบันอุดมศึกษาในประเทศ
6. คุณสมบัติของผู้นิเทศการสอนที่ครูวิทยาศาสตร์ต้องการคือ เป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่ศึกษาหาความรู้อยู่เสมอมีประสบการณ์ในการทำงานสูง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และยึดหลักประชาธิปไตยในการทำงาน

ไสว พักขาว (2527 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความต้องการในการนิเทศการสอนวิชาเคมีของครูเคมีระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในกรุงเทพมหานคร" ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการในการนิเทศการสอนวิชาเคมีของครูระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร และเปรียบเทียบความต้องการการนิเทศในแต่ละด้านระหว่างครูเคมีที่มีประสบการณ์และวุฒิการศึกษาที่ต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า

1. ครูเคมีมีความต้องการในการนิเทศการสอนในด้านหลักสูตร การวัดผลและประเมินผลคุณสมบัติของผู้ที่จะนิเทศการสอนวิชาเคมี อยู่ในระดับมาก และต้องการด้านเนื้อหาวิชา เทคนิคการสอน อุปกรณ์การสอน วิธีการนิเทศการสอนและบุคลากรที่จะทำการนิเทศการสอนวิชาเคมี อยู่ในระดับปานกลาง
2. เมื่อเปรียบเทียบความต้องการในการนิเทศการสอนด้านหลักสูตร เนื้อหาวิชา เทคนิคการสอน อุปกรณ์การสอน การวัดและประเมินผล วิธีการนิเทศการสอนบุคลากรที่จะทำการ

นิเทศการสอน และคุณสมบัติของผู้ที่จะนิเทศการสอนวิชาเคมีของครูเคมีที่มีประสบการณ์การสอนต่างกันและวุฒิการศึกษาต่างกัน จะเห็นว่าไม่แตกต่างกัน ทั้งพิจารณาเป็นรายข้อและเมื่อพิจารณาทุกข้อ

สนิท วงศ์แสงตา (2527 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความต้องการนิเทศการสอนของครูคณิตศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 9." ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการในการนิเทศการสอนของครูคณิตศาสตร์และเปรียบเทียบความต้องการการนิเทศการสอนของครูคณิตศาสตร์ที่มีประสบการณ์การสอนและวุฒิการศึกษาต่างกัน ตลอดจนครูคณิตศาสตร์ที่เคยได้รับการอบรมและไม่เคยได้รับการอบรม โดยส่งแบบสอบถามไปยังครูคณิตศาสตร์จำนวน 400 คน จากโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐบาลในเขตการศึกษา 9 จำนวน 38 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ครูคณิตศาสตร์มีความต้องการการนิเทศด้านหลักสูตร เนื้อหาวิชาวิธีการสอน อุปกรณ์และสื่อการสอน และการวัดผลและประเมินผล อยู่ในระดับมากทุกเรื่อง และเมื่อเปรียบเทียบความต้องการการนิเทศของครูคณิตศาสตร์ที่มีประสบการณ์การสอนและวุฒิการศึกษาตลอดจนครูที่เคยได้รับการอบรมและไม่เคยได้รับการอบรมในแต่ละด้านจะเห็นว่าไม่แตกต่างกันที่ระดับ ความมีนัยสำคัญ 0.05

อัจฉราลักษณ์ ปิ่นทับทิม (2528 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความต้องการนิเทศของครูสุขศึกษาโรงเรียนรัฐบาล ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตการศึกษา 2." ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการในการนิเทศการสอนของครูสุขศึกษาในโรงเรียนรัฐบาลระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขตการศึกษา 2 โดยส่งแบบสอบถามไปยังครูสุขศึกษาจำนวน 96 คน ผลการวิจัยพบว่า ครูสุขศึกษามีความต้องการการนิเทศทางสุขศึกษาอยู่ในระดับมากทุกเรื่องดังนี้

ด้านการเรียนการสอนวิชาสุขศึกษา ครูสุขศึกษาต้องการให้มีการนิเทศมากในเรื่องการใช้หลักสูตรและเนื้อหาวิชาสุขศึกษา โดยต้องการการนิเทศเกี่ยวกับการใช้คู่มือตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้ ความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่สอน การนำหลักสูตรและเนื้อหา มาประยุกต์ใช้ให้นักเรียนเกิดความสนใจเรียน เรื่องวิธีการสอนครูผู้สอนต้องการการนิเทศเกี่ยวกับวิธีสอนให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพด้านการปฏิบัติ ทักษะ และความรู้ เทคนิคต่าง ๆ ในการสอนวิชาสุขศึกษา การตั้งจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม และการเตรียมการสอน เรื่องอุปกรณ์และสื่อการสอน

ให้สัมพันธ์กับบทเรียนและประสบการณ์เดิมของนักเรียน การผลิตและวิธีใช้วัสดุอุปกรณ์และสื่อการสอนจากวัสดุที่มีในท้องถิ่น เรื่องการวัดผลและประเมินผล ครูผู้สอนต้องการให้มีการนิเทศมากเกี่ยวกับการสร้างข้อสอบที่มีคุณภาพ และวิธีสร้างข้อสอบวัดพฤติกรรมการปฏิบัติ ทักษะ และความรู้ การวิเคราะห์ข้อสอบและปรับปรุงข้อสอบรวมทั้งการทำคลังข้อสอบวิชาสุขศึกษาด้วย และเมื่อเปรียบเทียบความต้องการการนิเทศทางสุขศึกษาของครูสุศึกษาที่มีประสบการณ์ ต่ำกว่า 5 ปี และ 5 ปีขึ้นไป พบว่ามีความต้องการการนิเทศแตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ 0.01 ในด้านการจัดบริการสุขภาพ การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ยกเว้นความต้องการการนิเทศด้านการเรียนการสอนที่ไม่แตกต่างกัน

งานวิจัยในต่างประเทศ

คาร์แมน (Carman 1970 : 4406-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Roles and Responsibilities in General Supervision of Instruction : A Synthesis of Research Findings 1955-1969." มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับบทบาทและความรับผิดชอบในการนิเทศการสอนจากผลการวิจัยที่ค้นพบในระหว่างปี ค.ศ. 1955-1969 จำนวน 99 ฉบับ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า บุคลากรโรงเรียนมีความเห็นว่าการนิเทศควรเกี่ยวข้องกับ การปรับปรุงหลักสูตร การจัดเตรียมอุปกรณ์ และแหล่งความรู้รวมทั้งช่วยแก้ปัญหาที่สำคัญ ๆ ในการเรียนการสอนเกี่ยวกับพฤติกรรมการณ์เทศที่มีประสิทธิภาพบุคลากรในโรงเรียนเห็นว่า ศึกษานิเทศก์ควรพิจารณาปัญหาของครูอย่างแท้จริง แสดงความช่วยเหลือครู กระตุ้นให้ครูพัฒนาการเรียนการสอนและส่งเสริมให้ครูตัดสินใจด้วยตนเองได้

เบิร์ก (Burke 1970 : 1993-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Perceptions of Existing and Recommended Supervisory Practices of the High School General Supervisor in the Boston Public Schools." มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเกตการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์โรงเรียนมัธยมศึกษาตามความเป็นจริง และความคาดหวังของโรงเรียนราษฎร์ในบอสตัน โดยใช้แบบสอบถามส่งไปยังครูระดับมัธยมศึกษา และศึกษานิเทศก์รวม 313 คน ผลการวิจัยพบว่า ศึกษานิเทศก์และครูผู้รับการนิเทศมีความเห็นสอดคล้องกันในเรื่องการ

นี้เทศว่าศึกษานิเทศก์ที่จะไปในเทศในโรงเรียนมัธยมศึกษาควรปฏิบัติดังนี้ คือ เป็นผู้ที่เป็นประชาธิปไตย เห็นความสำคัญของการเลือกครูให้ตรงกับควมชำนาญและตรงตามความสามารถของบุคคล ช่วย ส่งเสริมให้ครูเกิดความคิดริเริ่ม แนะนำการจัดประชุมครูเสนอแนะการสอนแบบหน่วย ช่วยเหลือครูในการสอนประจำวันด้านการแก้ไขปัญหา และกระตุ้นให้ครูได้ใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการแก้ปัญหา จัดประชุมครูเพื่อศึกษาปัญหาการเรียนการสอน การช่วยให้ครูเข้าใจนักเรียน และตระหนักในความแตกต่างทางวุฒิภาวะของนักเรียน แนะนำการเตรียมประสบการณ์และแผนงานเพื่อนักเรียนตลอดทั้งการประเมินผลในวันเรียน

แจ๊คควิลิน (Jacquelyn 1973 : 3165-3166-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "A Study of Georgia Teacher' Perceptions of Supervisory Activities" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการกิจกรรมการนิเทศการสอนของครูในจอร์เจีย โดยส่งแบบสอบถามไปยังครูที่ทำการสอนในโรงเรียนของรัฐบาลในระหว่างปี ค.ศ. 1970-1971 จำนวน 309 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. ครูต้องการให้มีการนิเทศมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน
 2. เมื่อเปรียบเทียบความต้องการการนิเทศกับความต้องการการปรับปรุงการเรียนการสอน และความต้องการการนิเทศกับความต้องการให้มีการปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตร ไม่แตกต่างกันอย่างนัยสำคัญ
 3. ครูต้องการให้มีการนิเทศที่มุ่งส่งเสริมมนุษยสัมพันธ์
 4. การนิเทศในด้านแนะนำความก้าวหน้าในอาชีพของครูมีน้อยกว่าด้านอื่น
 5. สิ่งที่ทำให้ความต้องการแตกต่างกันคือ สถานภาพของครู ขนาดของโรงเรียน
- ประสบการณ์การสอน
6. ครูผู้หญิงมีความต้องการการนิเทศมากกว่าครูผู้ชาย
 7. ครูที่มีการศึกษาที่สูงจะมีความต้องการการนิเทศมากกว่าครูที่มีการศึกษาดำกว่า
 8. ครูต้องการการนิเทศแบบให้ความช่วยเหลือมากกว่าการควบคุม กล่าวคือ ศึกษานิเทศก์ต้องเป็นผู้แนะนำด้านหลักสูตร การสอน ให้คำปรึกษาและช่วยปรับปรุงมนุษยสัมพันธ์
 9. ครูระดับประถมศึกษามีความต้องการการนิเทศมากกว่าครูมัธยมศึกษา
 10. ครูที่มีประสบการณ์ 20 ปี หรือมากกว่านั้นต้องการให้มีการนิเทศมากกว่าครูที่มี

ประสบการณ์น้อยกว่า

วิลสัน (Wilson 1977 : 1853 A.) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "A Study of the Perceptions of Supervisors by Selected Elementary teachers." ซึ่งมีวัตถุประสงค์ข้อหนึ่งว่า เพื่อทราบความต้องการการนิเทศของครูประถมศึกษา โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มศึกษานิเทศก์ จำนวน 207 คน ผลการวิจัยพบว่า ครูในโรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่ต้องการให้จัดการนิเทศแบบนิเทศภายใน โรงเรียนนั้นและยังพบว่า บุคลิกลักษณะของครูไม่มีผลต่อกระบวนการนิเทศแต่อย่างใด

เบเยิน (Beyene 1983 : 2168-A.) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "The Kind of School Supervision Needed in Developing Countries" (Case Study Ethiopia). ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการนิเทศและระบบการศึกษาของประเทศเอธิโอเปีย วิธีการวิจัย โดยการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและการอภิปรายกลุ่มย่อยของศึกษานิเทศก์จำนวนทั้งสิ้น 26 คน ผลการวิจัยพบว่า วิธีการนิเทศที่ใช้อยู่ คือ 1) การฝึกอบรมและแนะนำ 2) การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ 3) การสาธิตการสอนโดยศึกษานิเทศก์ 4) การอภิปรายร่วมกัน 5) การเยี่ยมชมชั้นเรียนและสังเกตการสอน

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการสอนศิลปศึกษานั้น ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจแล้ว ปรากฏว่ายังไม่พบผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการนิเทศการสอนศิลปศึกษาในระดับมัธยมศึกษาเลย ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงส่วนที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการสอนศิลปศึกษาและสภาพการนิเทศศิลปศึกษาทั้งของไทยและต่างประเทศ (ประสงค์ พวงดอกไม้, วิจิตร พัทธ์ศิศิลป์, สัมภาษณ์) พอสรุปได้ดังนี้คือ ศึกษานิเทศก์และสภาพการนิเทศของไทยเราแตกต่างกับของต่างประเทศ (เอเชีย) คือ ศึกษานิเทศก์ของต่างประเทศจะเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์มาก ซึ่งสามารถให้การนิเทศได้ทุกสาขาวิชา เป็นศึกษานิเทศก์ทั่วไป GENERAL SUPERVISOR ซึ่งมีอำนาจสั่งการ และรายงานถึงผู้บริหารได้ กล่าวคือจะเป็นทั้งศึกษานิเทศก์ SUPERVISOR และผู้ตรวจราชการ INSPECTOR ด้วย จะเห็นว่าสามารถให้ความช่วยเหลือ แนะนำ และการติดตามผลการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ศึกษานิเทศก์ของไทยเรา ซึ่งเป็นศึกษานิเทศก์เฉพาะสาขาเท่านั้น และให้คำแนะนำช่วยเหลือเพียงอย่างเดียว ไม่มีอำนาจในการสั่งการ ซึ่ง

เมื่อให้คำแนะนำช่วยเหลือแก่ครูผู้สอนแล้ว ครูอาจจะไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำก็ได้ ซึ่งทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระบบการศึกษา และระบบการบริหารการศึกษาของไทยที่แตกต่างจากของต่างประเทศ จึงทำให้การนิเทศการศึกษาตลอดจนการนิเทศการสอนศิลปศึกษาของไทยเราไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศในสาขาวิชาศิลปศึกษาคือ บัณฑิต แลงอรุณ (2526 : 41-43) ได้รายงานผลการศึกษาเรื่อง "การเปรียบเทียบปัญหาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ระยะเวลาฝึก ขณะฝึก หลังการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ของนิสิตภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ ปีการศึกษา 2526" โดยศึกษาความเห็นเกี่ยวกับปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จากการให้ผลิติดำเนินงาน 30 คน ตอบแบบสอบถาม ผลการวิจัยสรุปได้ว่า นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพมีปัญหา การเตรียมการสอน การเตรียมสื่อการสอน ปัญหาตัวนิสิต ปัญหาตัวนักเรียน และปัญหาการจัดเตรียมประสบการณ์วิชาชีพ ในระยะก่อนฝึกมากกว่าในระยะฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

ฉลอง สุนทรนนท์ (2530 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ วิชาศิลปศึกษาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ อาจารย์นิเทศก์ และอาจารย์พี่เลี้ยง ในวิทยาลัยครู" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพวิชาศิลปศึกษาของนักศึกษา อาจารย์นิเทศก์และอาจารย์พี่เลี้ยงในวิทยาลัยครู เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพวิชาศิลปศึกษาของนักศึกษา ในวิทยาลัยครูส่วนกลางกับส่วนภูมิภาค โดยส่งแบบสอบถามไปยังนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพวิชาศิลปศึกษา 100 คน อาจารย์นิเทศก์ 16 คน และอาจารย์พี่เลี้ยง 100 คน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพทั้งในวิทยาลัยครูส่วนกลางและส่วนภูมิภาคประสบปัญหาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพคือ ความสามารถในการจำชื่อนักเรียนทุกคน การตรงต่อเวลาในการนิเทศของอาจารย์นิเทศก์ ความเพียงพอของเครื่องมือทางโสตทัศนูปกรณ์ ความเหมาะสมของสถานที่สอน และที่เก็บอุปกรณ์ทางศิลปศึกษา และนักเรียนที่มีทักษะความสามารถที่แตกต่างกันมาก

อาจารย์นิเทศก์มีความเห็นว่า นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคประสบปัญหาคือ ความรู้ความเข้าใจในการทำบันทึกการสอน การวางแผนการสอน และ

ความเชื่อมั่นในตนเอง

อาจารย์พี่เลี้ยงมีความเห็นว่า นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคประสบปัญหาคือ ความรู้ความเข้าใจในการทำบันทึกการสอน และการวางแผนการสอน

เมื่อทดสอบค่าทีแล้ว ปรากฏว่า ความคิดเห็นของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคพบปัญหาคือ ด้านการเรียนการสอน ด้านอุปกรณ์และสถานที่ ด้านตัวนักเรียน ด้านโรงเรียนที่ไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ด้านนักศึกษาและอาจารย์พี่เลี้ยงไม่มีความแตกต่างกัน ส่วนปัญหาด้านการปกครองชั้นเรียน และอาจารย์นิเทศก์มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01